

Latviešu valodas
aģentūra

DISKUSIJA

Diskusija kā mācību metode ļauj skolēniem augt, kļūstot par spriestspējīgiem indivīdiem. Tā atklāj skolēnu intereses un motivē viņus. Tā ir iespēja apgūt valodu, runājot par to, kas uztrauc skolēnus, tostarp arī par aktuāliem valodas lietojuma jautājumiem un valodas mācīšanās procesu. Dažādi diskusiju veidi palīdz izkopt mūsdienu informācijas pārbagātībā tik nozīmīgo kritisko domāšanu un attīsta skolēnu prasmi formulēt un pamatot savu viedokli. Turklāt tieši diskusija stundā ļauj mācību procesam pietuvoties reālās dzīves situācijām un uzdevumiem, ko pētījumā jo īpaši uzsver skolēni. Šī metode arī nodrošina valodas apguvē nozīmīgo savstarpējo saziņu, nepieciešamību lietot valodu par dažādiem tematiem un skolēnu aktīvu mācīšanos.

ATBALSTS LATVIEŠU
VALODAS MĀCĪŠANĀ

STUNDA

1. attēls. Bukletu tēmu loks

2. attēls. Pētījuma konceptuālais modelis

ANKETĒŠANA	Kvantitatīvā pieeja Skolotāju un skolēnu uzskati: kas, kā un kāpēc jā mācās, apgūstot latviešu valodu.
FOKUSGRUPU DISKUSIJAS	Metakognitīvā diskursa pieeja Skolotāju un skolēnu pieredzes stāsti par mācību procesu; refleksijas, kas veicina un kas kavē valodas apguvi.
STUNDU VĒROJUMI	Kontekstuālā pieeja Klases mācību vide, mācību procesa stiprās un vājās puses.

DISKUSIJA

Latviešu valodas stundās diskusija kā viena no mācību metodēm, kas aktivizē skolēnu līdzdalību un ļauj viņiem mācīties citam no cita, būtu izmantojama biežāk.

Diskusijas parasti notiek par skolotāja ierosinātiem jautājumiem, mazāk piedāvājot tematus, kas interesē skolēnus. Taču skolēni vēlas nopietnas un dziļas diskusijas par viņiem nozīmīgiem tematiem, un tas ir jāizmanto.

Fokusgrupu intervijās iegūtie rezultāti atklāj, ka skolēni vēlas vairāk diskusiju un sarunu par dažādiem latviešu valodas jautājumiem, kam skolotāji ne vienmēr ir gatavi. Mācību stundu vērojumi rāda, ka apmēram 60 % stundu diskusijas nenotika, bet par diskusiju tika nosaukta saruna un viedokļa izteikšana.

Skolēni augstu vērtē debates un diskusijas pēc literāro darbu izlasīšanas, īpaši, ja tie tiek aplūkoti no mūsdienu perspektīvas un ja skolotāji atbalsta skolēnus ar valodas līdzekļiem, kas nepieciešami savu domu formulēšanai un argumentēšanai.

Gandrīz nemaz netiek izmantotas neplānotas diskusijas, kad kāds skolēnu jautājums varētu izraisīt jēgpilnu, saistošu diskusiju, piemēram, par valodas jautājumiem. Savukārt, ja skolotājs ir ierīkojis stundā izmantot diskusiju, tad viņš bieži ir izdomājis par daudz – ne tikai jautājumus, bet arī *pareizās* atbildes un rezultātu.

Sagatavošanās diskusijai no skolotāja prasa laiku un zināšanas par tās dažādiem veidiem (atvērtā diskusija, grupu diskusija, paneļdiskusija u. c.), kuru ne vienmēr pietiek. Arī mācību grāmatās iekļauto plānoto diskusiju vietā bieži notiek vienvirziena komunikācija – skolēni individuāli rakstveidā atbild uz diskusijai paredzētajiem jautājumiem.

Grūtības rada arī diskusijas struktūras izveide un problēmas noteikšana, tās norises vadīšana un pārraudzība. Tas savukārt nerada motivāciju diskutēt, tādējādi bieži nav arī rezultāta un secinājumu – ne par saturu, ne par mācīšanās darbību. Līdz ar to ne vienmēr skolēni saprot, ko ir iemācījušies; diskusijas par valodas apguves procesu notiek reti. Arī uzskatu un pārlicības līmenī skolēnu un skolotāju aptauja atklāj, ka gandrīz puse no visiem respondentiem nenovērtē šādu diskusiju nozīmi mācību procesā.

KĀ IZMANTOT DISKUSIJU MĀCĪBU PROCESĀ?

- ▶ Prasme publiski runāt, spriest un pamatot savu viedokli, pēc skolēnu domām, ir dzīvei nepieciešama prasme. Izmantojiet stundās šo metodi.
- ▶ Diskusija valodas apguvē ir būtiska tāpēc, ka tajā ir jāformulē doma un jārunā. Paredziet pēc mutvārdu diskusijas kādu rakstu darbu, lai nostiprinātu izrunāto un veicinātu domu formulēšanas prasmes attīstīšanu.
- ▶ Lai diskusija izdotos, pēc skolēnu domām, jāizvēlas temati, kas ir aktuāli un nozīmīgi skolēniem. Iesaistiet skolēnus (īpaši vidusskolā) tematu sagatavošanā, uz kuru pamata veidojiet diskusijas.
- ▶ Sadarbojieties ar citu mācību priekšmetu skolotājiem, veidojot kopīgus tematus un netieši atklājot skolēniem valodas nozīmi jebkura satura apguvē.
- ▶ Iepazīstiet dažādus diskusiju veidus un to organizēšanas principus. Diskusijai ir noteikta struktūra (problēma, viedokļu un risinājumu pretstati, atgriezeniskā saite, kopsavilkums, secinājumi). Plānota diskusija nozīmē skolēnu darbības vadīšanu, bet ne *pareizu* viedokļu vai risinājumu pieprasīšanu.
- ▶ Nebaidieties no neplānotām diskusijām, atbalstiet skolēnu jautājumus (arī par gramatikas nepieciešamību), īpaši par valodas tematiem (metalingvistiskās diskusijas), izvēršot sarunu vai pat organizējot spontānu diskusiju.
- ▶ Diskusijas izmantošana stundā rada brīvu un aktīvu darba atmosfēru, tajā var iesaistīt visus skolēnus, piešķirot dažādas lomas. Diskusijai ir nepieciešams laiks, tāpēc pārā stundās ar to var sasniegt vislabāko rezultātu.
- ▶ Paredziet diskusijas par valodas apguves procesu (kā labāk atcerēties jaunos vārdus, kā izprast noteiktus likumus, kā visveiksmīgāk apgūt interpunkcijas jautājumus, kā citu valodu prasme palīdz labāk saprast latviešu valodu, kas skolēniem patīk/nepatīk latviešu valodas stundās u. tml.). Tas veicina pozitīvu attieksmi pret latviešu valodu un tās apguvi, ieinteresē skolēnus latviešu valodas izziņāšanā un uzlabo mācību rezultātus.
- ▶ Diskusijas vai jebkuras citas metodes izmantošana stundā nav pašmērķis – argumentācijas prasmi var apgūt, tikai diskutējot par strīdīgiem jautājumiem. Māciet skolēniem, kuri valodas līdzekļi (vārdi, frāzes, izteicieni) ir nepieciešami domu argumentēšanā un viedokļu akcentēšanā.

“

Esmu sapratusi, ka viņiem ļoti patīk saistīt prezentācijas ar diskusijām, vai arī ir kāds fragmentiņš un – aiziet uz diskusijām.

(LAT1 skolotāja, Rēzekne)

”

“

Manuprāt, skolotāji bieži man aizrāda, ka es pārāk daudz jautājumu prasu. Tā ir tā problēma, ka skolotājiem ir mācību programma galvā, viņi negrib būt atvērti visādiem jautājumiem. Viņiem liekas, ka viņi pasaka savu, nosaka savu, ja kādam citam ir kādi jautājumi, viņi uz to reaģē negatīvi, un nekas netiek izskaidrots.

(LAT1 skolēns, Liepāja)

”

“

(..) jautāt skolēniem, kāds viņiem par to ir viedoklis, likt viņus pretējās pozīcijās, iespējams, lai viņi viens ar otru pat nedaudz pastrīdas. Lai tā būtu nopietnāka saruna.

(LAT2 skolēns, Daugavpils, tulkojums no krievu val.)

”

“

(..) un tad būtu diskusija par šo tēmu, izveidojam faktus un tad pēc kārtas cits citam sakām: „Gribu tev iebilst, piebilst.” Izmantojot šādas konstrukcijas, var attīstīt dažādas tēmas.

(LAT2 skolēns, Daugavpils, tulkojums no krievu val.)

”

“

Es ar debatēm nodarbojos jau daudzus gadus. Tas ir ļoti grūts uzdevums, jo pirmām kārtām debātes ir aktuālas – tas, kas notiek. Kaut vai viena no tēmām, ka Tramps ir sabiedrības saliedētājs vai pretēji. Daži pat acis iepleta.

(LAT 2 skolotāja, Rīga)

”

“

Viņi tiešām arī māk sadarboties viens ar otru, tikai jāskatās, vai tas neaiziet tādā pačivināšanā, pačalošanā, kad viens dara un pārējie sēž. Tas skolotājam ir jāizdomā.

(LAT1 skolotāja, Rēzekne)

”

Latviešu valodas aģentūras projektā „Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu” (2017–2020) ir izstrādāti 15 bukleti. Projekta mērķis bija noskaidrot skolēnu un skolotāju attieksmi pret latviešu valodas mācīšanos/mācīšanu un faktoros, kas ietekmē šo attieksmi. Pētījuma konceptuālo modeli skatīt 2. attēlā.

KĀ ŠIE MATERIĀLI IR IZSTRĀDĀTI?

Bukletos ir atspoguļots projekta rezultātu kopsavilkums. Dati ir iegūti trijos veidos:

1

anketējot 333 skolēnus no 8. klases līdz 12. klasei (LAT1 un LAT2) un 65 latviešu valodas skolotājus 14 skolās sešās pilsētās visos Latvijas reģionos;

2

astotās fokusgrupu diskusijās četrās pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā) LAT1 un LAT2 skolās;

3

46 LAT1 un LAT2 mācību stundu vērojumos sešās Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā, Valmierā, Jelgavā).

PAR KĀDĀM TĒMĀM IR ŠIE BUKLETI?

Bukleti ir par valodas mācīšanos un aptver četrus tematiskos lokus – jautājumus, kas ir saistīti ar skolēnu, ar mācību stundu, ar skolu un ar kontekstu kopumā. Pilns tēmu loks ir ilustrēts 1. attēlā.

KUR VAR IEGŪT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR PĒTĪJUMU?

Informāciju par pētījumu var iegūt Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē

<https://valoda.lv/petijumi/sociolingvistika/>

vai sazinoties ar pētījuma un šo bukletu autoriem:

- ✉ sanita.lazdina@rta.lv
- ✉ gunta.klava@valoda.lv
- ✉ vineta.vaivade@valoda.lv
- ✉ solvita.poseiko@gmail.com
- ✉ mikelis.grivins@gmail.com